

Krasojazdkyna

A műlovarnó

Egy törött padon ülök, nem messze a lovak kifutójától. Már este van. A levegőben érzem a víz illatát. Szítal az eső. Mintha valaki a fejem felett porlasztóval nedvesítené a muskátlit. Csendes minden. Csak a fehér csődör kaparja kemény patájával a földet a kifutóban. Vad, dühös. Olykor vágta kezébe, majd bőszen felnyerít. Hívja a testvéreit, akiket már rég a kitakarított istállóba zártak. Egyedül van. Ahogy én is. Nézem és jól tudom, hogy idegesítem. A fiatal csődörök nem szeretik az öregasszonyokat. Én is utálom magam. Májfoltokkal tarkított kezemen vízcseppek csillognak. Mint az öreg disznó elé vetett atlászó gyöngyök.

Egyszer ennek is el kellett jönnie. Örülök, hogy végül rászántam magam. Sokáig tartott. Nem találtam meg az igazit. Mindegyik ló túl szelíd volt. Csakhogy aztán meghozták ezt a lázadót. A fejükre nőtt. Megértettem, ő az utolsó esélyem. Elkezdik edzeni és betörik. Ha nem lesz kezes, ledarálják felvágottnak. Ő mit sem sejt erről. Rám szegezi büszke tekintetét és puha orrlukán át beszippantja a szagommal keveredett levegőt. Öregemberszapot árasztok. A csődör hangosan prüszköl, elvágat a bekerített rét túloldalára. Itt nő nyaranta a hervadásra ítélt kék mezei katáng. Én is hervadásra ítéltetem, elég sokáig vártam a halált, azt az önfejtő döngőt. Bántani akar. Így hát elkvártélyozom magam nála. Pedig nem hívott. Ez a farát dobáló hóféher ördögfióka elvisz hozzád.

Mély levegőt veszek, beszívom a hasüregembe, hogy úrrá legyek a félelmemen. Lassan a kifutó felé lépkedek. A csődör még jobban bevadul. Dühösen vágta ide-oda, szemében villódzó dühöt látok. Pompás állat. A megfélemltetlen erő megtestesítője. Hatalmasak az izmai, erős a lába, széles a háta. Odalépek hozzá, meghátrál. Fenyegetően a levegőbe rüg. Összecsapom a tenyerem. Elnyargal a rét túloldalára. Jó időbe telik, míg utánatrapolok.

Vizes az arcom az esőtől, a hátamon csurog az izzadság. Fáradságot és csalódottságot érzek. Mi van, ha nem sikerül? Felemelek a földről egy követ és a ló után hajtom. Feldühödöttem a hátsó lábára magasodik, patájával a levegőben rügkapál. Tudtam, hogy képes vagy rá! Hozzádobok mindent, ami a kezem ügyébe kerül. Botot, tobozt, még nedves füvet is. Bántom, felcukkolom, csipkelődöm vele, kiröhögöm, kiöltöm rá a nyelvem. Gyávának nevezem. Jó kis párba ez. Meglátjuk, ki bírja tovább. Csak remélem, hogy ő győz.

Sötétedik. Az eget pompás indigószínű önti el. A csődör felbőszülten, tajtékozva ugrál. Hasán szürke hab jelenik meg. Leköpöm. Ez mérhetetlenül kiborítja. Egyenesen nekem ront, elébe megyek. A félelemtől kidülled a szemem. Suttogást hallok. Ezüst pókhálót repít a szél. A csődör hátán egyszeriben Nyanya, a nagyanyám ül. Kedvesen rám mosolyog. Megállok. Az állat hatalmas, guvadt szemébe pillantok. A ló felágaskodik a hátsó lábára, mintha lassított film lenne, kemény patájával fejbe rüg. Szédítő fájdalommal érzem. Vér önti el a szemem. A földre zuhanok. Hörgök. Az állat újra támad. Dühösen nekem ugrik. Hallom, ahogy roppannak a csontjaim. Az elviselhetetlen fájdalom miatt a nyelvem kitüremkedik a számból. Öklendezem és fulladozom egyszerre. Végtelenül sokáig tart. Egyszeriben minden távolinak tűnik. Megnyugszom. Agyonvert testemről kék, foszforeszkáló hajszálerek mállanak le. Lassan az ég fele törnek. Mint a vasárnapi levesgöz. Nyanya gyengéden végigsimítja az arcom. Lebegek. A rét egyre kisebbre zsugorodik. Már nem érzek semmit. A fehér ló árnyéka futkos körülöttem. Esővíz áztatta farkával kihunyófélben lévő tudatom mélyéről előrángatja az emlékeimet.

Mindenre emlékszem. A gyenge szívverésre. A meleg vízre, amely az ő lépéseinek ritmusára elringatott. A piros fény átvilágított a has szövétén és csiklandozta a még kifejtetlen szemem. Úsztam a magzatvízben, időnként pedig a méh falának cuppantam. Mint az algaező harcsa az akváriumban. Anya

ilyenkor felnevetett és pár csepp vizelet ki is cseppent a bugyijába. Nagyon is jól emlékszem. Az abszolút biztonság érzésére, a tökéletes összhangra. Amikor hintáztatott. A tompa zajokra. A magzatvíz narancsos ízére. Összekötött bennünket a köldökzsinór. A világegyetem legtokéletesebb kommunikációs csatornája. Anyám felelősségteljesen viselkedett. Érezte, hogy tőle függ az életem. Kilenc hónap alatt egyszer sem gyújtott rá. Így hát nőttem. Megbújva abban a barlangban vártam, hogy a csillagóra jelezze, mikor jött el az én időm. Azon a nyáron túl sok légy kelt ki, még odabent a hasban is hallottam a halk zümmögést. A méh egyszeriben hullámvászába kezdett. A hatalmas nyomás kitöltötte a fészkekből. Akkor éreztem először félelmet. A méh nyomkodott és egy szűk, nyálas alagútba kényszerített. Először védekeztem, de aztán meghallottam anyám kérését, hogy essem már ki végre belőle. Nyilvánvaló volt, hogy nincs visszaút. Így hát a fejemmel szétfeszítettem az alagutat és azon a forró napon megszülettem.

Mindent érzékeltem. A fehér csempét, az orvos fáradt arcát.

– *Lány* – mondta szárazan. Rácsapott a fenekemre és a mellette álló nő kezébe adott. Felsírtam. A fertőtlenítősztől bűzlő levegő fájdalmasan szétfeszítette a tüdőmet. A nővér ellenőrizte, mindenem a helyén van-e. Megmossott. Lemérte a hosszam és a súlyom, majd bepólyált. Készen voltam. Teljesen kifejlődtem. Jól megcsináltak. Életképesnek nyilvánítottak, akinek dolga lesz ezen a földön. Aztán a nővér egy fehér mellre helyezett. Finom illatot árasztott, falánkan rávettem magam. Számban megéreztem a tej édeskés ízét. Néztem és ittam. Egy hatalmas húslégy ült a nővér kék-fehér egyenruháján és elégedetten tisztogatta első lábait. Később egy fehér kalitkába vittek. Lekötötték. Magányos voltam. Az ismert szívverésnek semmi nyoma. Csak a sírás. Ismeretlen kezek mindig fehér tolokocsira tettek és elvittek a mellhez. Az volt az én világom. A mell, a bimbó, a tej. Anyám szájából elővillantak a fogai. Szemében elpattantak a hajszálerek, nedves ajkával a fejemet puszilja. Ez a megismételhetetlen illat. Üres agyamban feljegyeztem a világ eseménytöredékeit. Így hát aludtam, szoptam. Ürítettem. Bögtem. Egy napon anyám sárga plédbe csomagolt, kivitt az erős fényre és betett a kocsiba. Egy düledt szemű, piros papagáj hintázott vadul a fejem felett. Beleszédültem a nézésébe. Sokáig mentünk, aztán újra beletettek a kalitkába. Egy arc hajolt fölém. Az arc mosolygott. Fokhagymaszagot árasztott.

– *Azok a szemek!* – mondta.

Így ismertem meg a nagyanyámat. Egy plüssmackóval aludtam. Csak egy védtelen élőlény voltam. Még mozogni se tudtam. Se a kezem, se a lábam nem engedelmeskedett, és a hangom! Szörnyen fülsüketítő volt. A plüssmedve kimért arckifejezéssel figyelt. Nagyon boldog voltam, ha igazi emberi arc hajolt fölém. Az egyiknek szénfekete haja és mosolygós, kék szeme volt. Ő volt a nagyanyám. Tejjilatot árasztott. Azt turbékolta, mennyire aranyos vagyok. A másiknak, aki fölém hajolt, sárgásfehér haja volt, a szeme föléd pedig hosszú fekete csíkot húzott. Ő volt a nagyikám. Csak később tanultam meg, hogy ez a csik a szemöldök, Nyanya a drogériában olcsón vásárolt szemceruzával pingálta magának.

Már átstem az első gyerekbetegségeken, végre érteni kezdtem az emberi beszédet. Nyanya kijelentette, hogy most kezdődik csak a *fasza* mulatság.

– *Azt hiszem, megmozdult az agya* – kiáltotta oda a konyhából, és szürte tovább a kifőtt házi tésztát.

A bilin ültem, kiflit rágtam, és a végtelenségig ismételttem az *agya* szót. Anyám a fürdőszobában fésülködött. Elment egy kicsit bulizni, mert végre abbahagyta a szoptatást. Állítólag összeismerkedett egy bácsival. Nyanya figyelmeztette, legyen résen, mert az elvált férfiak időnként nagy pinabusosok. De anyám lehurrogta, hogy ne káromkodjon annyit előttem. Nyanya ekkor kiszaladt a konyhából, ls a tésztaaszúróval hadonászva kiabálta:

KOVALYK, Uršula
(Váji Horváth Erika fordításai)

Travesztia show
AB-ART, 2008

Nő a turiból
AB-ART, 2013

– *Drágám, az én lakásomban senki nem fog nekem kommandírozni!*

Ő káromkodott legtöbbet a családban. Azt vallotta, hogy a spontán káromkodás jót tesz az egészségnek, s míg odahaza csinálja, addig ez az ő magánügye. Azt állította, az, aki nem tud egy jót káromkodni, olyan, mintha nem tudná magát rendesen kiszarni. És előbb vagy utóbb belehal a szorulásba. Nyanya félig magyar volt, a forró vérenek időnként – ahogy ő mondta – felszínre kellett törnie. Megesett, hogy anyámmal alaposan hajba kaptak, és én ennek köszönhetően megtanultam a lehető legcifrább magyar káromkodásokat.

Két éves is elmúltam, mire járni kezdtem. Már az összes gyerek ott imbolygott a homokozóban. Én meg kúsztam, mint a krokodil, és zabáltam a koszt a földről. Nyanya azt mondta, gyenge vagyok és biztosan örököltem valamilyen betegséget. Az apámtól. Elvittek orvoshoz, de nem állapított meg semmit. Azt mondta, valószínűleg kicsit lassúbb vagyok, mint az átlag, legyenek türelemmel. Türelemmel voltak. Egyik lábamat egy hosszú zsineggel a padhoz kötötték, én pedig végtelen köröket írtam le körülöttük. Számukra is kényelmes volt, hogy nyugodtan kávézhatnak, nem kell a kölkök után szaladgálniuk, mint más anyáknak. Így sokáig a bogarak voltak a társaim, villamosnak neveztük őket. Riadtan futottak az ujjaim elől. Emlékszem arra a délelőtre. Erős szél fúj. Műanyag zacskók repültek ki a kiszórt szemetesből, Nyanya a kávé szűrőcsölte, anyám egyik cigit szívta a másik után. Felálltam a földről és lassan tettem meg az első bizonytalan lépést. A szél hátulról fúj, kénytelen voltam egyre gyorsabban lépkedni. A viharkabátom felduzzadt, mint a vitorla, a levegőben találtam magam.

– *Jár* – ordított az anyám és elhajította az égő cigarettát.

– *Francokat jár! Repül!* – rikkantott fel boldogan nagyanyám és Anyával együtt elkapták a repülő gyereket.

Nem tudom, ki az apám. Talán még anya sem tudja. Nem ismertem a nagyapámat sem. Nem volt se bátyám, se nagybácsim. A családukban normális esetben nem fordultak elő férfiak. Csak férfivendégek. Például a szomszéd az ötödikről. Aki lejárt römizni. Amikor megtanultam beszélni, az agyam pedig teljes fordulatra járt, rákérdeztem a nagyapámra. Nyanya ekkor titokzatosan felnevetett és előhúzott egy fényképet a fiókból. Egy magas úr volt rajta, orra alatt kis bajusz feketélt. Zsíros volt a haja. Kezében kalapot tartott. Egy fiatal nő karolt belé, akinek a szemöldöke helyén két festett csík volt. Ő is kalapot viselt. Csodás virágok díszítették. Nyanya azt mondta, a nagyapám nagyon fess ember volt, és még annál is nagyobb strici.

– *És most hol van?* – kérdeztem.

Megfogta a kezem. Kinyitotta szekrényét és a kabátok mögül egy edényt vett elő.

– *Itt!*

Nagyon sokáig vizsgáltam az edényt, de nagyanyám nem engedte, hogy kinyissam.

– *Hagyd, nyugodjon csak békében a nagyapád!* – sóhajtott, és elrejtette az öreg, naftalinszagú csipkék közé.

Este elalváskor elképzelttem, ahogy az urnában egy kis ágyban horkol egy icipici kalapos úr. Vicces volt az életünk. Nyanya leginkább főzött, kártyázott a szomszédokkal, barackpálinkát ivott és anyámat kritizálta. Azt mondogatta, klitorisz van az agya helyén. Elképzelttem, hogy egy szép nőszirmféle virág van a fejében. Kártyázás közben mindig vére menően összevesztek, mert nagyanyám csalt. Aztán ivott, káromkodott és késő éjszakáig magyar nótákat énekelt.

(...)

Miskolcon nyáron sárgabarackillat terjengett. Ott élt nagyanyám három nénikéje. Márta néni, Juci néni és Erzsébet, akit Keresztmamának szólítottunk. Korábban tanítónők voltak, de már nem taníthattak, nem vélekedtek ugyanis túl kedvezően a szocialista rendszerről. Egy szecessziós, kopott polgári házban laktak. A fürdőszobában borzalmasan zúgott a vízmelegítő, kékeszöld penész nőtt a falon, s olyan kövér pókok szaladgáltak a lakásban, amelyekhez fogható korábban még nem láttam. Kint a folyosón volt a vécé. Bár a háború után bevezették a világítógázt, Keresztmama reggelente mégis begyújtott, és kizárólag rakott sparheltlen főzött. Annak ellenére, hogy nem beszéltem magyarul, kitűnően megértettük egymást. *Drága gyermekemnek* szólítottak, és tömték belém a legfinomabb magyar téliszalámit. Szerettem ezt a csodás régi bútorokkal teli ódon, penészes házat. Juci nénié volt. Grófkisasszony volt. Igazi. Kislány korában hatalmas kastélyban lakott. Amikor kirabolták a bolsevikok, csak pár bútor maradt, néhány csodálatos vitrinje, tele szobrocskákkal, értékes porcelánal. Régimódi babák, smaragdszemű kutyusok, ezüst ernyőcskék, csokolódzó gyerekek, majolika kiskancsók és miniatűr porcelán almák. Értékes csacskaságok, amelyeket az udvarlótól kapott születésnapjára. Úgy éreztem ott magam, mint egy várban. A nénikém sosem mentek férjhez. Nem volt se szeretőjük, se gyerekük. A háború, később a totalitárius rendszer hozta össze őket.

Márta néni lassú mozgású, kövér, koszos körmű matróna volt. Legszívesebben olvasott és az ágyban heverészett. Minden másnap borotválta az orra alatt serkenő szőrszálakat. Régi, csodálatos képekkel teli mesekönyveket

mutatott. Néha még fel is olvasott, elringattak a varázslatosan csengő szavak, melyeket nem értettem.

Juci néni olyan volt, mint egy aszott, megöregedett kislány. Hófehér hájába szép gyöngyházfényű hajcsatot tűzött. Hallgatta a politikai kommentárokat a rádióban, közben bársony porronggyal előkelően törölgette a szekrényeket. Minden étkezés előtt ivott fél deci Becherovkát, a menü mindig legalább három fogásból állt. Sosem viccelődött. Néha megsimogatta a fejem, és azt mondta: *Intelligens gyerek!* Esős napokon verses lemezeket hallgatót, melyeken Latinovits szavalt. Gyönyörű hangja láthatatlan szitakötőként ide-oda szálldogált a hatalmas lakásban. A hang ritmusára táncoltam, pedig nem értettem.

Keresztmama reggeltől estig a konyhában tüsténkedett. Ha nevetett, ökölrel verte az asztalt. Nyálás csókot nyomott az arcomra. Fekete, derékig érő halát copfba fogva hordta, fűrtjei rakoncátlanul ugrádoztak a csirkehúsleves gőzében. Az edényből kimeredeztek a csirkelábak. Olyanok voltak, mint a vízibalett-táncosok, elegánsan úsztak a zöldségdarabkák között. Keresztmama rendszeres időközönként beléjük szúrta a villát. Minden nyáron odautaztunk. Én és a nagyanyám. Anyám nélkül mentünk. A vendégszobában szállásoltak el, ahol egy hatalmas hímezett gobelin lógott, amelyen egy pásztorlány őrizte a juhokat. Olyanok voltak, mint a kutyák. Igazi grófi ágyban hajtottam nyugovóra a fejem. Nagyanyámmal minden nap elmentünk Miskolctapolcára a termálfürdőbe. Fejébe vette, hogy úszással edzi meg a puhány testemet. Hatalmas medencék, lángosok és rengeteg gyerek, a szocialista országok mindegyikéből. A medence mellett álltam. A kiálló lapockám majdnem átbökte a tejszínhabos égboltot. Nyanya azt kiáltotta:

– *Ugorjál!*

Először a vízre, majd rá vettem egy pillantást. Nem húzta ki a szemöldökét, szadista kifejezés jelent meg az arcán. Fel kellett hívnom a figyelmét, hogy nem tudok úszni.

– *Mindenki tud úszni* – ordította. – *Csak fel kell magában fedeznie a tudást. Na, ne félj, ugorj már!*

Nem hittem neki. Szerintem senki sem hitte el, amit mondott. Mindenki bámult, láttam a kételyt a szemükben. A kockás pléden ülő drezdai lány abbahagyta a palacsintaevést, várt. Nem volt más választásom. Nem okozhattam csalódást a nagyikámnak. Mély levegőt vettem és a vízbe vettem magam. A felszín bezárult. Világossá vált, hogy süllyedek. Pánikba estem. Megfeszültek a nyakizmaim. A sokktól begörcsölt a lábam. A légbuborékok eszeveszetten hemzsegték az arcom körül. Arra gondoltam, talán így érezheti magát a cseresznye abban a pohár szóдавívben, amelyet Keresztmama készít ki az ebédhez. Fel akartam úszni, de a lábamra kötött láthatatlan kő visszahúzott. Fuldokoltam. A fülemben kipukkant a légbuborék. A víz alatt kinyitottam a szemem. Sárgásfehér lábak rugdalták a vizet, színes fürdőruhák táncoltak és egy pár kék békauszony is elúszott arra. Maradék erőmet összeszedve csapdosni, rugdosni kezdtem. Csodával határos módon egy láthatatlan erő felhúzott a vízfelszínre. Végre levegőhöz jutottam. Csipett a szemem.

– *Na végre!* – ordította el magát nagyanyám, és odavetett valamit a rémült úszómesternek.

Tekergettem, rugdostam és fröcsköltem a vizet. Mint az áram ütötte hal. Kiguvadt szemekkel minél előbb próbáltam elérni a medence szélét. Amikor kifulladásra kímáztam a partra, nagyanyám büszkén körbenézett. Valaki mondott valamit németül. A pléden ülő lány tovább ette a palacsintát.

Talán akkor érthette valami az agyamat. Különleges dolgokat kezdtem látni az emberekben. A nagyanyámat néztem, ahogy sorban áll a lángosért és egyszerűen felfedeztem benne egy másik testet. Áttetszően megbújt a valódi test teltkarcsú sziluettje mögött. Egy öreg indián asszony volt, nyakában türikizék amulett lógott. Nagyanyám felém fordult, kérdezett valamit, de nem értettem, mit mond. Csak a tüzes szemű, ráncos indián asszonyt vizslattam.

– *Van benned egy indián asszony* – mondtam akkor.

Csak legyintett. Este összetörve elaludtam a karosszékben. Nyanya forintban pasziánszozott a nénikémmel, cseresznyepálinkát ittak és közben rémesen vihogtak.

– *Már alszik* – suttogta Keresztmama, és bevitt az ágyba.

Az ablak alatt elhajtott egy lovaskocsi, a paták monoton dobogásától végleg álomba merültem. Késő éjszaka ébredtem. Megszomjaztam. A naptól leégett hátam is fáj, viszketett. Felkeltem. A nénikém hálószobáján nyitva volt az ajtó. Az utcáról beszűrődő gyenge fényben három meztelen

fiatal nőt pillantottam meg. Egy hatalmas ágyon hemperegtek, nyalakodtak, hosszú hajfonataikkal egymás testét simogatták. A teljes csendben csak nagyikám horkolása hallatszott. A nők ujjakkal egymás nyakát és kulcsontját cirógatták. Combjukat csókolták, fehér kezük felemelte a kemény melleket. Finoman, mégis szenvedélyesen. Alabástrom testük összegabalyodott. Sokáig néztem ezt a színházat. Még inni is elfelejtettem. Reggelenél megpróbáltam a kövér Márta nénihez meglátni az alabástrom nőt. Jó étvágygal falta a szalonnát. Aprólékosan megvizsgáltam az arcát, de a friss borostán kívül nem láttam semmit. Márta néni vidáman kacsintott és lenyalta zsíros, koszos ujjait.

Azt hittem, múltó rosszullet. De nem. Sőt. Én magam is képes voltam előhívni ezt az állapotot. Az állam a nyakamhoz szorítottam, mintha alátámasztanám, a szemem pedig kifordítottam. Először fáj, de aztán a szemizmaim megszokták. Gyakran bámultam így az embereket. Anyámat is. Szétterülve feküdt a tévé előtt, vastag köntöst viselt. A televízió képernyőjéről sugárzó fény kékre festette az arcát, a heverőn egy feldíszített indián hercegnőt láttam, arany karikával az orrában. Hullámzott a medencéje, kezével izgatta a punciját.

Az óvónéniben köhögős apáca bújt meg, a doktor bácsiban pedig egy fiú, aki állandóan a nyelvét öltögette. Más valakiben meg csak szürke követ találtam. Olyan emberekkel is találkoztam, akikben döglött halak úszkáltak. Sajnáltam, hogy magamat nem látom, és nem állapíthatom meg, ki él bennem. A tükör előtt nem működött a produkció. Hát így cseperedtem, óvodába jártam, nyaranta pedig elutaztam a nénikémhez. Még mindig betegesen gyenge és ügyetlen voltam. A saját lábamban is elbotlottam. Nyanya végleg feladta a reményt, hogy sportolót nevel belőlem. Anyám munkába és szolgálati utakra járt, az utak néha egy hétig is elhúzódtak. Így hát ketten csibészkedtünk odahaza nagyanyámmal, és mindenféle bolondságot kitaláltunk. Például bekentük a vécepapírt csípős paprikával, reklámszatyorba tettük és kiakasztottuk kívülről a kilincsré. Nyanya kárörvendően várta, mikor cseni el a szomszéd. Büntetésből, amiért mindent meglovasít, rendszeresen megtüzesítjük a fenekét. Így hát jó alaposan bekentem a budipapírt. Nagyikám szívesen viccelődött. Ha véletlenül a bekapcsolt tévé elé álltam, megkérdezte, üveges volt-e az apám. Hofi Gézát, a magyar komikust szerette a legjobban, aki viccet csinált a világ minden elvtársából. Időnként lecsukták, aztán sokáig nem mutatkozott a tévében. Nyanya mindig mérgelődött emiatt. Csörömpölt a tányérokkal és csúnyán szidta a konyhában „*azt a kurva lumpenproletariátust*”, amelyik lecsukhatja a tehetséges művészeket. Ő semmitől sem félt. Igazi kést hordott magánál. Egy rugós pengéjű ezüst kiskést.

– *A családjunk minden nőtagja bord kést magánál* – súgta meg nekem.

(regényrészlet)

VÁLYI HORVÁTH ERIKA FORDÍTÁSA

